

Ώρες Λειτουργίας:

Κάστρο: καθημερινά 8:00 - 20:00, εκτός Δευτέρας (εαρινό ωράριο)
8:00 - 15:00, εκτός Δευτέρας (χειμερινό ωράριο)

Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσηνίας: Δευτ. 13:00-20:00,
Τρ.-Κυρ. 8:00-20:00

Ιστορικό & Λαογραφικό Μουσείο: καθημερινά 9:00 – 13.00,
εκτός Δευτέρας

26η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
Ταχ.Δ/ση : Μεθώνης 10 & Κανάρη
24 100 Καλαμάτα
Τηλ.: 27210-26770, 27210-22534
Fax: 27210-21372
E-mail: 26eba@culture.gr

Επιμέλεια εντύπου:
Ευαγγελία Μηλίτση-Κεχαγιά, Δρ. Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη 26ης ΕΒΑ
Σοφία Γερμανίδου, Αρχαιολόγος
Κωνσταντίνα Γερολύμου, Αρχαιολόγος
Μαρίνα Γεωργούντζου, Σχεδιάστρια

Χορηγοί εντύπου:

**ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ
ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ**

Η πόλη

*Κτισμένη στους πρόποδες του Καλάθιου
όρους, οροσειράς τους Ταυγέτου, η Καλαμάτα
αποτελεί σημαντικό λιμάνι της νότιας
Ελλάδας και πρωτεύουσα της Μεσσηνίας.*

Η πόλη ταυτίζεται με την ομηρική πόλη «Φαραί», της οποίας η θέση βρισκόταν πιθανόν στην περιοχή του μεταγενέστερου κάστρου, με συνέχεια κατοίκησης στην ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο. Στα χρόνια του Βυζαντίου, αποτελεί έναν περιορισμένης εμβέλειας οχυρωμένο οικισμό, του οποίου η σημασία αυξάνεται σταδιακά μετά την κατάκτησή του από τους Φράγκους σταυροφόρους το 1205.

Κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα εναντίον των Τούρκων (1821-1828), η πόλη διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο και αποτέλεσε τον χώρο δράσης σημαντικών γεγονότων. Στο ιστορικό κέντρο της, το οποίο σήμερα εκτείνεται περιμετρικά του κάστρου, διατηρούνται κτίσματα που συνδέονται με τη μεσαιωνική και νεότερη ιστορία της.

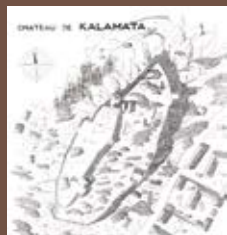

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
26Η ΕΦΟΡΕΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ**

- 1. Κάστρο
- 2. Αγ. Απόστολοι
- 3. Αγ. Χαράλαμπος
- 4. Μονή Καλογραιών
- 5. Αγ. Σώζων
- 6. Αγ. Γεώργιος
- 7. Τρεις Ιεράρχες
- 8. Αγ. Ιωάννης ο σπηλαιώδης
- 9. Αγ. Κυριακή
- 10. Υπαπαντή
- 11. Αγ. Νικόλαος Παλαιός & Αγ. Αθανάσιος Τζάνε
- 12. Αγ. Νικόλαος Εφεσίου
- 13. Οικία Μπενάκη
- 14. Αρχαιολογικό Μουσείο
- 15. Ιστορικό & Λαογραφικό Μουσείο

1. Το κάστρο

Βρίσκεται σε χαμηλό λόφο στο βορειοδυτικό τμήμα της σύγχρονης πόλης. Η ίδρυσή του ανάγεται στη βυζαντινή περίοδο, ωστόσο η σημερινή του μορφή οφείλεται σε μεγάλη ανακατασκευή του από τον Φράγκο πρίγκιπα και ιδρυτή του πριγκιπάτου της Αχαΐας, Γοδεφρείδο Α΄ Βιλλεαρδουΐνο, στις αρχές του 13^{ου} αι. Το μνημείο έχει την τυπική μορφή ενός βυζαντινού κάστρου: στο πιο απόκρημνο

σημείο του, στην κορυφή του λόφου, υψώνεται ένας πύργος-καταφύγιο. Ένας εσωτερικός οχυρωματικός περίβολος προστάτευε την κορυφή του λόφου, ενώ μία δεύτερη ζώνη οχύρωσης περιέβαλλε την πιο ευάλωτη ανατολική πλευρά. Τα τείχη ακολουθούν τη φυσική διαμόρφωση του εδάφους και δεν σώζονται οι επάλξεις τους.

Μετατροπές στο κάστρο έγιναν και από τους Βενετούς που κατέλαβαν την πόλη από το 1685 μέχρι το 1715.

Στη φάση αυτή ανάγεται η ανακατασκευή της πύλης της ανατολικής πλευράς, όπου βρίσκεται εντοιχισμένη πλάκα με το σύμβολο της Βενετίας, το φτερωτό λιοντάρι.

Στα 1825, το κάστρο υφίσταται μεγάλη καταστροφή από τον στρατό του Ιμπραήμ. Σήμερα, το μνημείο φιλοξενεί καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, όπως το φημισμένο Διεθνές Φεστιβάλ Χορού.

Οι εκκλησίες

Έξω από τα τείχη του κάστρου, εκτεινόταν η βυζαντινή πόλη, της οποίας η αρχική έκταση δεν είναι γνωστή, ωστόσο οριοθετείται έως ένα βαθμό με βάση τη θέση των σωζόμενων βυζαντινών εκκλησιών του οικισμού.

2. Αγ. Απόστολοι

Βρίσκεται στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της πόλης και έχει συνδεθεί με την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα εναντίον των Τούρκων, το 1821. Ο αρχικός ναός χρονολογείται στον 12ο αι. και ανήκει στον τύπο του ελεύθερου σταυρού με τρούλο.

Κατά την περίοδο της Β΄ Ενετοκρατίας (1685-1715), στα δυτικά του αρχικού πυρήνα, προστέθηκε μια βασιλική με τρούλο και κωδωνοστάσιο στη βορειοανατολική γωνία. Οι τοιχογραφίες διατηρούνται αποσπασματικά και χρονολογούνται πιθανόν στον 17ο αι. Ο ναός υπέστη εκτεταμένες καταστροφές στον σεισμό του 1986 και ακολούθησαν μεγάλης κλίμακας αναστηλωτικές εργασίες για την αποκατάστασή του.

3. Αγ. Χαράλαμπος

Από τον βυζαντινό ναό (12ος- πρώιμος 13ος αι.) σώζεται τμήμα του, προσαρτημένο στην ανατολική πλευρά, δυσανάλογα μεγάλου προσκτίσματος του 19ου αι, που σήμερα λειτουργεί ως κυρίως ναός. Ο βυζαντινός ναός είναι διώροφος και αρχικά ήταν τρουλαίος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο πλούσιος διάκοσμος με πλίνθινα κοσμήματα στις εξωτερικές όψεις.

4. Μονή Καλογραιών (ναός Αγ. Κωνσταντίνου & Ελένης)

Η Μονή Καλογραιών ιδρύθηκε στο τέλος του 18ου αι. στον χώρο παλαιότερου ναού, που αποτέλεσε το καθολικό της μονής. Πρόκειται για έναν μονόχωρο ναό στεγασμένο με ξύλινη στέγη, με διαδοχικές οικοδομικές φάσεις. Μικρό μέρος της αρχικής τοιχοποιίας του 12ου αι. διατηρείται μόνο στην αψίδα του ιερού και στον νότιο τοίχο του ναού.

Κατά τη Β΄ Ενετοκρατία (1685-1715), υπέστη εκτεταμένες μετασκευές. Πυρπολήθηκε το 1825, κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα εναντίον των Τούρκων (1821-1828) και επισκευάστηκε στα μέσα του 19ου αιώνα. Ο νάρθηκας αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη.

5. Αγ. Σώζων

Από τον αρχικό ναό, σώζεται μόνον ένας τοίχος, που διαρθρώνεται με ένα μεγάλο, τυφλό αψίδωμα. Υπέστη νεότερες επεμβάσεις, ώστε να χρησιμοποιείται ως λατρευτικός χώρος. Ο χρόνος ανέγερσής του δεν είναι βέβαιος, δεν αποκλείεται ωστόσο να ανάγεται ακόμα και στην υστερορωμαϊκή περίοδο.

6. Αγ. Γεώργιος

Υπήρξε η πρώτη μητρόπολη της Καλαμάτας, πριν από την ανέγερση του ναού της Υπαπαντής στα μέσα του 19^{ου} αι. Πρόκειται για έναν μονόκλιτο ναό, στεγασμένο με ξύλινη στέγη και τρίπλευρη εξωτερικά αψίδα, στον οποίο διακρίνονται διαφορετικές οικοδομικές φάσεις. Η αρχική ανάγεται στα χρόνια της Β΄ Ενετοκρατίας (1685-1715).

7. Τρεις Ιεράρχες

Μονόχωρος ναός που χρονολογείται στα τέλη του 19ου αι.

8. Αγ. Ιωάννης

Μικρός, σπηλαιώδης ναός στη νοτιοδυτική παρειά του κάστρου. Διατηρούνται πολύ αποσπασματικά, επάλληλα στρώματα τοιχογραφιών των μεταβυζαντινών χρόνων.

9. Αγ. Κυριακή

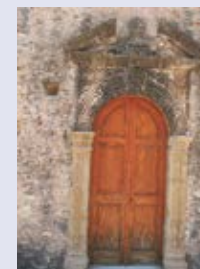
Μονόχωρος, ξυλόστεγος ναΐσκος, παρεκκλήσι της μονής Καλογραιών. Η ανέγερσή του τοποθετείται στο α΄ τέταρτο του 19ου αι.

10. Ναός Υπαπαντής

Ο μητροπολιτικός ναός της Υπαπαντής του Σωτήρα κτίστηκε την περίοδο 1860 -1873 για να στεγάσει την εικόνα της Παναγίας Οδηγήτριας που βρέθηκε κάτω από τα ερείπια παλαιότερου, ομώνυμου ναού της ίδιας περιοχής. Ο ναός ανήκει στον τύπο του σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με τρούλο και αποτελεί ενδιαφέρον κτίσμα νεοκλασικής τεχνοτροπίας.

11. Άγιος Νικόλαος ο παλαιός & Άγιος Αθανάσιος Τζάνε

Ο άγιος Νικόλαος είναι παλαιότερος ναός, που έχει υποστεί μεταγενέστερες μετατροπές, οι τελευταίες εκ των οποίων πραγματοποιήθηκαν στις αρχές του 20ου αι., οπότε και κτίστηκε σε επαφή με τη νότια πλευρά του ο ναός του Αγ. Αθανασίου. Λίγο δυτικότερα, στη συμβολή των οδών Υπαπαντής & Μητροπολίτη Μελετίου, βρισκόταν ναός αφιερωμένος επίσης στον Αγ. Αθανάσιο, κτίσμα του 17ου αι., που κατεδαφίστηκε στις αρχές του 20ου αι. για τη διάνοιξη της οδού Υπαπαντής και τη διέλευση του τραμ.

12. Άγ. Νικόλαος Εφεσίου

Μονόχωρος, ξυλόστεγος ναός, τα ανοίγματα του οποίου φέρουν πλαισία νεοκλασικίζουσας μορφής. Ανήκε στην ιδιοκτησία της προχροντικής οικογένειας των Εφεσίων και χρονολογείται στο α΄ μισό του 19ου αι.

Δημόσια κτήρια

13. Οικία Μπενάκη

Χαρακτηριστικό δείγμα οικίας του 18ου αι., ιδιοκτησία της οικογένειας Μπενάκη. Μέχρι το 2009 στέγαζε το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης και σήμερα την Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού.

14. Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσηνίας

Στεγάζεται στην παλαιά αγορά της πόλης που κτίστηκε το 1929 και λειτουργούσε μέχρι τον σεισμό του 1986.

Μετά τις ζημιές που υπέστη αποφασίστηκε η επισκευή του και η μετατροπή του σε αρχαιολογικό μουσείο. Εκτίθενται ευρήματα όλων των περιοχών της Μεσσηνίας, από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι και τον 15ο αι.

15. Λαογραφικό μουσείο

Βρίσκεται σε μια από τις παλαιότερες πλατείες της πόλης, απέναντι από τον ναό του Αγ. Ιωάννη (1857-1865) και στεγάζεται σε κτίριο της οικογένειας Κυριακού που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα αρχοντικής οικίας του 19ου αι.